

(Стратфор, 13.12.2011)

Током последњих месеци, порасле су напетости између САД и Русије око неколико већ дуже присутних проблема. У њих спадају противракетна одбрана и путеви за снабдевање [америчких војних јединица] у Авганистану ([ballistic missile defense \(BMD\)](#) and

[supply lines into Afghanistan](#)

). Такође, изгледа да се Москва и Вашингтон крећу и у правцу једне друге кризе – оне у вези са уласком Русије у Светску трговинску организацију (

[Russian accession to the World Trade Organization \(WTO\)](#)

Те кризе долазе у време док се Вашингтон мучи са својим бројним уплетеностима у разне ствари широм света, као и око питања да ли да се усредсреди на садашња догађања у Авганистану или на она будућа у Централној Европи. Русија је користила ту америчку дилему као неку врсту полуге у обе области. Међутим, ако Москва претера са својим агресивним потезима, то би могло да изазове америчку и централноевропску реакцију.

Вечити неспоразум око противракетне одбране (BMD)

Амерички план за BMD у Европи је дуго времена извор напетости на линији САД-Русија. Вашингтон тврди да је циљ његовог европског BMD програма да спречава претње које долазе са Средњег Истока – тј. од Ирана, али да се не планира да америчке одбрамбене ракетне инсталације у Румунији и Пољској (missile defense installations in Romania and Poland) буду активирани све до 2015, односно 2018. године, док Русија сматра да ће до тада САД већ разрешити своја питања са Ираном. Према томе, Русија сматра да је америчка ракетна стратегија пре свега уперена на обуздавање Русије, а не Ирана. Москва се не плаши америчких намера да неутралише или оштети противударну нуклеарну силу Русије; међутим, ради се о реалном америчком војном присуству у Пољској и Румунији – а то са собом повлачи и америчку војну везаност са њима. Румунија и Пољска се граниче са бившим деловима СССР-а – а то је регион у коме поново расте утицај Русије.

Пише: Стратфор
петак, 16 децембар 2011 14:04

У ранијој, Бушовој ери ВМД планирања, Русија је вршила притисак на кључне државе – као што су Пољска и Чешка Република – да се предомисле око свог укључивања у те планове. Ова самоувереност Русије је свој врхунац достигла код инвазије на Грузију 2008. ([2008 invasion of Georgia](#)), што је све био доказ да је Москва вољна да стварно предузме војну акцију, а то је и оголило стварност и границе америчких безбедносних гаранција том региону. Руски потез у Грузији је Централноевропљанима пружио много материјала за размишљање, а то је довело и до неких покушаја да се Кремљ одбровољи. Па ипак, те државе нису напустиле сва надања у САД као стратешку противтежу Русији.

Од тада Русија је променила своју стратегију према ВМД-у. Уместо категоричког супротстављања, Москва је предложила план за интегрисану сарадњу. Резон Кремља је био да би учешће Русије у томе требало да буде поздрављено – ако су Иран и друге не-руске [ракетне] претње заиста стварни разлог за ширење [америчке] противракетне одбране. Планирани ВМД капацитети Русије обухватају сву ширину Евроазијског континента – мада је њихова практична способност и компатибилност са америчким системима под знаком питања. Тај план је виђен као један од начина помирљивијег приступа, али му је крајњи циљ остајао исти: спречавање стационирања америчких војних снага у Источној Европи.

САД и већина чланица НАТО-а су одбили предлоге Русије, али су оставили Кремљу одшкринута врата да предложи неку нову одбрамбену стратегију; њу је председник Медведев изнео 23. новембра. Он је нагласио да је Русија испољила “политичку вољу” да отвори фундаментално ново поглавље у односима са САД и НАТО, а доживела је само то да је САД презриво одбију. Одбијање САД да Русију укључи у систем ВМД је Москву приморало да предузме друге аранжмане како би одговорила на америчке планове у Централној Европи – а то је, уствари, баш и био онај исход коме се Москва и надала.

Медведев је додао да ће Москва, ако Америка настави да одбија сарадњу са Русијом око ВМД-а, разместити мобилне балистичке ракета кратког домета типа “Искандер” и активирати радарски система раног упозоравања у својој енклави на Балтичком мору, Калињинграду, који се граничи са члановима НАТО-а Пољском и Литванијом ([plans for](#)

[the deployment of the Iskander mobile short-range ballistic missiles and the activation of an early-warning radar system in Kaliningrad](#)

). Такође је рекао да ће Русија размислити и о размештању других “Искандер” система – нарочито дуж својих западних и јужних граница – као и да ће убрзати монтирање усавршених маневарских система за пробој противракетне одбране на своје балистичке ракете (

[advanced maneuverable re-entry vehicles and penetration aids](#)

), што је процес који је већ дуго у току. Поменуо је и изгледе да ће стратешка оружја Русије бити нациљана и на BMD базе. Додао је и да ће бити предузете и друге мере “ради неутралисања европске компоненте америчког ракетног одбрамбеног система” и закључио да би се сви ти кораци могли избећи ако би Америка изабрала да прихвати нову еру партнерства САД са Русијом.

Америчка дилема

Очекивало се да ће САД 8. децембра у Бриселу на састанку министара спољних послова НАТО –а са руским министром спољних послова пружити одговор на ову нову стратегију Русије. Међутим, амерички министар спољних послова, Хилари Клинтон, је избегла да то учини, понављајући да је у BMD плану реч о Ирану, а не о Русији.

Њен потез подвлачи тешки и опасан положај САД према Русији. Вашингтон, упркос поновном јачању Русије, нема намере да напушта своје обавезе према Централној Европи – али његове обавезе другде у свету могу да спрече да се на краће стазе успротиви Русији.

У овом тренутку, Вашингтон се упиње да заустави погоршавање својих односа са Пакистаном ([Washington is struggling to halt the deterioration of relations with Pakistan](#)), који су после напада америчког хеликоптера на пакистанско-авганистанској граници, у коме је убијено двадесетак пакистанских војника, пали на најнижи досадашњи ниво. После тог напада, Пакистанци су забранили транспорт горива и снабдевање робом за активности НАТО-а у Авганистану преко пакистанске границе – што је, бар привремено, Америку и њене савезнике ставило у потпуну зависност од Северне мреже за дистрибуцију преко Русије (

[Northern Distribution Network](#)

). Москва је то искористила као прилику да подсети Вашингтон да би она могла да пресече и тај алтернативни пут. То би ставило НАТО и САД у катастрофални положај у Авганистану – а тај потез Москве је директно везан за преговоре Русије око ракетне одбране.

Док је Русија своје раније претње америчким интересима – као што је повећана подршка Ирану – користила као полугу за своје преговоре око ВМД-а, њена садашња претња указује на нову динамику догађања. Вашингтон је, знајући да ни Русија не жели снажан Иран, прозreo да Москва блефира подршком Ирану. Међутим, он не може да тако лако одбаци перцептиву прекинутог снабдевања за Авганистан, јер би то ставило више од 130.000 америчких и савезничких војника у тежак положај. САД морају услед тога да сарађују на омекшавању ситуације око ВМД-а.

Америчка маслинова гранчица или нова криза?

Током претходних месеци, Америка је махала једном потенцијалном маслиновом гранчицом како би на кратке стазе олакшала напетости. Америка је пре тога могла да понуди Русији мало, осим да напусти своју стратегију у Централној Европи. Када су се напетости током 2009. и 2010. повећале, Америка је понудила да олакша и омогући велике економске послове са Русијом – што укључује модернизацију и инвестиције у велике секторе, нарочито у информациону технологију, свемирски програм и енергију. Русија, пошто је тек била започела свој одговарајући програм модернизације и приватизације ([Russia had just launched its sister programs of modernization and privatization](#)), брзо је то прихватила и смањила напетости, а на крају се придружила и америчким иницијативама – као што су санкције против Ирана. Сада Америка пружа и другу шаргарепу: чланство у Светској трговинској организацији (СТО).

Русија је 18 година покушавала да уђе у СТО. Мада је Русија десета по величини светска економија, она није успевала да добије улазницу за то тело које има 133 члана. Мада су екстремне економске политике Русије и саме по себи биле довољне да не буде примљена, главне препреке су у последње време биле политичке природе. Што се саме Москве тиче, њу није много брига за саме економске користи од чланства у СТО. Користи које она жели су политичке природе, јер њено непримање у СТО чини да изгледа као економски напредна држава (мада јој је то њено не-чланство било згодан изговор да агитује против САД и Грузије).

Како је Русија решавала један по један економски спор са већином чланица СТО, једино је Грузија наставила да – услед руске окупације спорних грузијских територија Абхазије и Јужне Осетије – блокира руску жељу за пријем. Последњих месеци, Грузија је, под притиском Америке – којој је било бар нешто потребно да понуди Русима, прекинула своје противљење. Пошто су све препреке уклоњене, СТО би требало да 15-16.

децембра одобри кандидатуру Русије, што би Америци пружило ону маслинову гранчицу која јој је потребна.

Лоше по САД је то да, када Русија буде примљена [у СТО], свака држава-чланица мора да Русију “призна” као члана, а ниједна чланица – па чак ни Грузија – није назначила да намерава да одбије признање Русији. Ипак постоји једна чланица која не може да легално призна чланство Русије у СТО: та чланица је Америка!

У америчком федералном закону постоји још увек законска одредба из совјетске ере, под именом Џексон-Веников Амандман, који спречава трговинске односе са неким земљама које газе људска права (уствари, са СССР-ом). Та мера остаје на снази за Русију и после колапса СССР-а, мада је сваки од америчких председника још од 1992. декретом неутралисао њене одредбе. Њу може да укине само амерички Конгрес, и док он то не учини – САД не могу признати Русију као члана СТО.

Бела кућа је тражила да се тај амандман одмах укине, али пошто су Конгрес и Бела Кућа несагласни о толико много ствари, не изгледа вероватно да ће до тога доћи – ако уопште и дође – током садашњег мандата Конгреса и председништва. То пружа Русији још једну прилику за повећавање тензија у односима са САД. И заиста, Москва би врло лако могла да наглас протестује против толике увреде од стране Америке због спречавања свог уласка у СТО – само зато да би то сама и изазвала.

Балансирање кризе и стратегије

Па, колико кризу у односима Русије са САД жели Москва, и шта је њен циљ? Стратегија Москве око ових криза јесте да их користи за стварање несигурности у Централној Европи и да постигне да се Европљани осећају непријатно због утиска да Америка приморава Русију да тако чини. Дакле – Москви није циљ да доведе до раскида између Русије и САД, него да доведе до раскида између Европе и САД.

Већ се јављају индиције да Централноевропљани, нарочито после Медведевљеве објаве одбрамбене стратегије, заиста постају нервозни. Док Америка не одговара на обновљену агресивност Русије, многим Европљанима се може опростити што се питају да ли то Америка не планира да трампи своје односе са Централном Европом да би на

кратке стазе осигурала отворене линије снабдевања Авганистана преко Русије ([ensure the supply lines via Russia into Afghanistan remain open](#)

). Није да Централноевопљани баш желе топлије односе са Русијом, њихова жеља ће пре бити да обезбеде своје односе са САД. То се видело и када је Пољска прошле недеље назначила да би била пријемчива за дискусије са Русијом о противракетној одбрани (али у оквиру посебних BMD система), као и онда када је Чешка Република – одраније партнер Америке у противракетној одбрани – потписала мултимилијардске доларске економске послове са Русијом.

Али, са све више нових прилика за појачавање напетости са Америком, Москва треба да избегне изазивање неке велике кризе и прекида у односима. Ако би Русија отишла предалеко у својим покушајима да ствара Европљанима непријатну ситуацију, то би могло изазвати њихову снажну антируску противреакцију и њихово унилатерално спајање са САД у погледу регионалних безбедносних питања. У интересу Русије је да се уздржи од стварног пресецања снабдевања за Авганистан преко Северне мреже дистрибуције; Москва покушава да избегне како компликације на авганистанском ратном театру које би могле да штете интересима Русије (а један од њених интереса је да држи Америку упетљану у Авганистан), тако и да избегне снажну реакцију Америке у низу других ствари. Москва мора да са великом прецизношћу извршава своју стратегију држања Америке у неравнотежи између њених бројних обавеза у свету и Европе – што је за Кремљ врло комплексан балансерски акт.

Лорен Гудрич

Превод са енглеског: **Василије Клефтакис**